



โดย นายสิริศ สันตติวงศ์ไชย

- ผู้ช่วยคณบดีและหัวหน้าสาขาวิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
- เลขาธิการคณะกรรมการโครงการเครือข่ายหลักสูตรทางการบัญชีในประเทศไทย และอนุกรรมการกลั่นกรองปริญญาหรือประกาศนียบัตรในวิชาการบัญชี สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์



บทบาทของมหาวิทยาลัย

กับการสร้างความยั่งยืนในด้านการศึกษา



ในอนาคตทุกองค์กรจำเป็นต้องมี “พื้นที่การเรียนรู้” ที่เป็นเสมือน “มหาวิทยาลัย” หรือสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ไม่ได้แปลว่า องค์กรต่าง ๆ ต้องให้ใบปริญญา เพียงแต่ต้องสร้างระบบนิเวศที่กระตุ้นให้ผู้ที่อยู่ในองค์กรเกิดการเรียนรู้ ต้องมีการลงทุนและสนับสนุนการเรียนรู้ทักษะใหม่ ในขณะที่ผู้นำจะต้องไม่เป็นแค่คนที่คอยสั่งงาน แต่ต้องเป็น “ครูที่ดี” ให้กับคนในองค์กรด้วย ดังนั้น ทุกองค์กรในอนาคตอาจจะต้องมีความเป็น “มหาวิทยาลัย” เพราะคนทุกคนต้องฝึกการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และเทคโนโลยีการศึกษาที่ทำให้เกิดการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้เป็นเรื่องง่ายขึ้น

หลังการปรับตัวจากการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 เราสามารถเรียนทุกสาขาวิชาได้จากทุกที่ ทุกเวลา ในทุกองค์กร โดยอาจจะไม่ต้องเรียนรู้จากรั้วมหาวิทยาลัยเพียงอย่างเดียว คำถามก็คือ นับต่อจากนี้ไปบทบาทของมหาวิทยาลัยจะสร้างความยั่งยืนในด้านการศึกษาได้อย่างไร จุดเริ่มต้นเริ่มจากการตั้งคำถามว่ามีอะไรบ้างที่มหาวิทยาลัยสามารถทำได้ แต่องค์กรอื่น ๆ ทำไม่ได้หรือทำได้ไม่ดีเท่ามหาวิทยาลัย ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ข้อ ดังนี้

เริ่มจาก ข้อแรก การเรียนรู้จากความล้มเหลว

การเรียนรู้จากความล้มเหลว (Failure) เหมาะกับการเรียนการสอน ในยุคปัจจุบัน ผู้เรียนจำนวนมากพบกับความกดดันอันมหาศาลเพียงเพื่อการสอบเข้าให้ได้ ในมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ การสร้างเป้าหมายของการสอบให้ได้คะแนนดีเด่น เป็นเลิศในวิชาการ ซึ่งแสดงว่าต้องไม่เดินออกนอกกรอบ นอกเส้นทางที่ครูอาจารย์หรือพ่อแม่ผู้ปกครองวางไว้ให้ การไม่คิดนอกกรอบ นำไปสู่การคิดและเข้าใจว่าการผิดพลาดเพียงครั้งเดียวอาจทำให้ประวัติของผลการเรียนต่างพร้อย นำไปสู่ผลผลิตทางการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนกลัวความผิดพลาด ปรับตัวไม่เก่ง ไม่กล้าสร้างสรรค์

ในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซับซ้อน การปรับตัวในสิ่งที่ไม่คุ้น ทดลองสิ่งใหม่รอบนอกเดิม ๆ รวมถึงการเรียนรู้จากความล้มเหลว จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการสร้าง Growth Mindset หากมหาวิทยาลัยจะเป็นพื้นที่แห่งการทดลอง หรือเป็น “Sandbox” ที่ผู้เรียนสามารถทดลองได้ ล้มได้ ลุกได้ และไม่เจ็บตัว การส่งเสริมทัศนคติ Growth Mindset ทำให้ผู้เรียนรับรู้่ว่า “ความล้มเหลวที่เกิดขึ้นในวันนี้” เป็น “ครูที่ดี” ที่ทำให้เราเป็นคนที่สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในอนาคต



ข้อที่สอง การเรียนรู้จากการสร้างความแตกต่าง

จากการเรียนในมหาวิทยาลัยที่มีการแบ่งเป็นคณะ แบ่งเป็นภาควิชา แบ่งเป็นสาขาวิชาที่ผู้เรียนสังกัด แต่ในโลกของการทำงานจริงอาจจะไม่ได้ทำงานตรงกับสายงานที่เรียนมา หรืออาจจะต้องทำงานร่วมกับบุคคลที่สำเร็จการศึกษาต่างสาขาวิชากันไป ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยการศึกษา จึงควรทะลวงกำแพงระหว่างคณะ ภาควิชา สาขาวิชา เกิดบูรณาการการเรียนข้ามศาสตร์ ข้ามพรมแดนคณะ จะทำให้ผู้เรียนพบปะกับบุคคลหลากหลายต่างสาขาวิชา เข้าใจและรู้จักกับทั้ง เคารพผู้อื่นที่มองโลกต่างเลนส์ นำไปสู่การสร้างทีมที่มีความหลากหลายได้ดี ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างนวัตกรรมและการเรียนรู้ในองค์กรในปัจจุบัน

เดกเช่นกับนักบัญชี การมีองค์ความรู้ด้านการบัญชีเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอในการทำงานที่มีการโลกปัจจุบัน นักบัญชีอาจต้องมีความรู้ในการวิเคราะห์ Big Data เพื่อที่จะตั้งคำถามและตีความข้อมูลได้ถูกต้อง นักบัญชีควรมีทักษะการทำกราฟิก สร้างคอนเทนต์ รวมถึงสามารถเล่าเรื่อง Story Telling การเสริมสร้างทักษะการสื่อสารที่ดีเพื่อการทำงานร่วมกับทีมอื่น ๆ ได้

มหาวิทยาลัยมีความพร้อมในหลากหลายสาขาวิชาอยู่แล้ว มหาวิทยาลัยจึงต้องปรับตัวเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อสร้างความแตกต่างและทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการสร้างความแตกต่าง **(Accepting Diversity)**



ข้อที่สาม การเรียนรู้จากความสงสัยใคร่รู้

การเรียนรู้จากความสงสัยใคร่รู้ **(Curiosity)** ข้อนี้สำคัญมาก คนที่มีความสงสัยใคร่รู้ บ่งบอกถึงความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ยึดติดกับความรู้เดิม ๆ ความสามารถนี้ต้องเริ่มจากห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ถามคำถามที่ตัวเองอยากรู้คำตอบ ไปจนถึงองค์กรที่เปิดโอกาสให้พนักงานแสดงความคิดเห็น หรือตั้งข้อสงสัยได้เช่นกัน ข้อนี้เป็น Hard Skill ซึ่งถือเป็น Technical Skills และเป็นทักษะที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน อย่างไรก็ดี Hard Skill พวกนี้เปลี่ยนแปลงตลอด วันหนึ่งโลกอาจจะสนใจเรื่องหนึ่ง แรงงานในวิชาชีพหนึ่ง อาจเป็นที่ต้องการมากแต่อีกวันหนึ่งอาจจะไม่น่าสนใจแล้วก็ได้ คนทำงานจึงต้องปรับเปลี่ยนเรื่องนี้ให้ทันยุคทันสมัยอยู่เสมอ

การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากการบอกเล่าของผู้สอน แต่ความรู้เมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้วนั้นอาจจะล้าสมัยไปแล้ว การที่มหาวิทยาลัยที่เป็นองค์กรของการเรียนรู้จึงต้องเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าที่จะตั้งคำถาม กล้าที่จะสงสัย ซึ่งจะเป็จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้นอกบทเรียน ซึ่งต้องอาศัยการค้นคว้าข้อมูล



ในปัจจุบันผู้เรียนสามารถเข้าถึงคอนเทนต์การศึกษามากมายจากครูเก่ง ๆ ทั่วทุกมุมโลก ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้บรรยาย” ให้ความรู้หน้าห้องซึ่งถูกแทนที่ได้ด้วย “เทคโนโลยี” ด้วยการสร้างห้องเรียนกลับด้าน โดยผู้สอนคัดเลือกและแนะนำคอนเทนต์การเรียนให้ผู้เรียนศึกษามาจากบ้าน เมื่อเข้าสู่ห้องเรียนก็สามารถใช้เวลาไปกับกิจกรรมกลุ่ม การตั้งคำถาม การถกเถียง หรือการหารือช่วยคิดหาคำตอบ โดยไม่ต้องเสียเวลาในการบรรยายเนื้อหาแบบอัดแน่นอีกต่อไป

การเรียนรู้จากการส่งเสริมความสงสัยใคร่รู้ให้แก่ผู้เรียนในยุคที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ผู้สอนต้องรู้จักผู้เรียน เพื่อคัดเลือกและปรับคอนเทนต์การศึกษาให้เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนแต่ละคนเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องปรับบทบาทจาก “นักร้องประจำวง” มาเป็น “คอนดักเตอร์ประจำวง” ที่ต้องสามารถดึงประสิทธิภาพของผู้เรียนออกมาให้ได้มากที่สุด

ข้อสี่ การเรียนรู้ที่จะเข้าใจผู้อื่น

การเรียนรู้ที่จะเข้าใจผู้อื่น (Empathy) เป็นทักษะที่สำคัญต่อการอยู่รอดของผู้คน เพราะว่า การเรียนรู้ที่จะเข้าใจผู้อื่น เป็น “ทักษะแห่งมนุษย์” ที่หุ่นยนต์ ลอกเลียนแบบได้ยาก โดยเฉพาะงานที่ต้องใช้ความเข้าใจผู้อื่นเป็นอย่างสูง เช่น ครู พยาบาล หมอ หรือแม่กระทั่ง “นักบัญชี” ที่มี Empathy จะเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลที่มาติดต่อแผนกบัญชีและสามารถบริการงานด้านบัญชีได้ตรงความต้องการ “ผู้สอบบัญชี” ยิ่งต้องมีทักษะ Empathy เพราะว่า การไปตรวจสอบงบการเงินที่ทับปะกับผู้คนหลากหลายแผนก ความเข้าใจทัศนคติของผู้คนแต่ละอาชีพมีความสำคัญมากในการได้มาซึ่งหลักฐานการสอบบัญชี



Empathy เป็นศิลปะในการจินตนาการมองโลกจากมุมมองของคนอื่น เพื่อที่จะสามารถเข้าใจได้ชัดเจน การที่เราพยายามมองจากมุมมองเขาเป็นตัวตั้ง มุมเรายังไม่เกี่ยว การที่เราได้เห็นโลกจากมุมมองเขา ไม่จำเป็นว่าต้องเห็นด้วย ไม่จำเป็นว่าต้องสงสารเสมอไปว่าเขาคิดและรู้สึกอย่างไร

Empathy เป็นทักษะที่ควรได้รับการฝึกฝนมาตั้งแต่วัยเยาว์ แต่เราไม่ควรมองข้ามความสำคัญในระดับมหาวิทยาลัย โดยเริ่มจากครูที่แสดงให้เห็นให้ผู้เรียนได้เห็นว่า “ครูในฐานะผู้สอน” ทำตนเป็นแบบอย่างในการมี Empathy การสอนให้ผู้เรียนมี Empathy ทำให้คนกลายเป็นผู้ฟังที่ดี ลดอัตตาตนเองด้วยการเปิดใจให้กว้าง เปรียบเสมือนน้ำไม่เต็มแก้ว รองรับการเรียนรู้ได้จากทุกคนตลอดชีวิต ครูที่มีทักษะการเข้าใจผู้อื่น จะไม่ใช่เพียงแค่เป็นผู้ Lecture แต่ครูในยุคใหม่ต้องสามารถเป็น Coach ที่รู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียน สามารถเป็นที่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาที่เข้าใจผู้เรียน สามารถแนะแนวทางการดำเนินชีวิต และที่สำคัญครูในระดับมหาวิทยาลัยมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนมี Empathy ได้เหมือนกัน

มหาวิทยาลัยจะต้องจำลองสังคมที่หลากหลาย ช่วยให้พบคนใหม่ ๆ เพื่อเปิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ สร้างพื้นที่ให้ทดลองในสิ่งที่ไม่เคยทำ อีกทั้งมีครูผู้สอนที่มีความเข้าใจคอยช่วยเหลือและสนับสนุนผู้เรียน

สุดท้าย เมื่อนำเอาตัวอักษรแรกของคำ 4 คำ ได้แก่ **Failure, Accepting Diversity, Curiosity, Empathy** มารวมกันก็จะได้อักษร 5 คือ คำว่า “**FACE**” หรือ “ใบหน้า” มหาวิทยาลัยที่ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพออกมาสู่โลกการทำงานจะมีหน้าตาเป็นอย่างไร สามารถที่จะเรียนรู้จากความล้มเหลว เรียนรู้จากการสร้างความแตกต่าง เรียนรู้จากความสงสัยใคร่รู้ และเรียนรู้ที่จะเข้าใจผู้อื่น บัณฑิตเหล่านั้นก็คือเป็นหน้าเป็นตาของสถาบันอุดมศึกษา เป็นความภูมิใจของครูผู้สอน และหน้าตาของผู้เรียนมีลักษณะนิสัยของการเรียนรู้อย่างยิ่งยวด ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงยังคงเป็นสถาบันที่สร้างความยั่งยืนในด้านการศึกษาลดต่อไป

